

УДК 930.25

"ВЕРХОВИНО, СВІТКУ ТИ НАШ..."
(ТИСЯЧУ АВТОГРАФІВ, СЕРЕД НИХ ЧИМАЛО УНІКАЛЬНИХ,
В ОДНІЙ РУКОПИСНІЙ КНИЗІ)

Ф. Г. Погребенник

(1923-1999)

Лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка

У статті йдеться про автографи видатних діячів науки і культури, зібрані у «Пропам'ятній книзі туристів, які гостили в домі» Теофіля Кисілевського – управителя народної школи в Жаб'є-Ільці на Косівщині (у 1904-1932рр.).

***Ключові слова:** автографи діячів української культури, письменники, художники, політики.*

На Гуцульщині є кілька культурних центрів, де постало багато пам'яток нашого письменства. Серед них на першому місці стоїть, безумовно, славетна Криворівня: тут тривалий час жили і творили І. Франко, М. Грушевський, В. Гнатюк, Г. Хоткевич, А. Крушельницький, М. Кічура, О. Олесь; з буковинського боку приїжджав новеліст Д. Харов'юк. Усі вони більшою чи меншою мірою залишили помітний слід у літературі і науці, відобразили життя і побут, традиції і звичаї гуцулів – частини українського народу. Це українські Афіни в Карпатах. Але не єдині. Завдяки Лесі Українці, тому ж І. Франкові, К. Квітці багатьма сторінками вкарбувалося в історію верховинське селище Буркут, де було животворяще лікувальне джерело, що й зараз дарує нам мінеральну воду. Різьбярями славний Яворів. Сюди свого часу замандрував О. Кониський, якому належить поема «Гуцул».

Тривалий час ми не знали, що й старовинне поселення Жаб'є (тепер Верховина) давало гостинний притулок багатьом культурним діячам-туристам, які в пошуках краси, бажаючи пізнати цей край, його вільнолюбних мешканців, прямували до столиці Гуцульщини, а далі на легендарну довбушівсько-повстанську Говерлу – найвищу точку Карпат. Хто б міг подумати, що збереглася надзвичайно цікава пам'ятка з історії Жаб'я – записна книжка мандрівників-туристів, які по дорозі на Говерлу, чи повертаючись з Говерли в погоду й негоду мали гостинний притулок у директора школи села Жаб'є (присілок Ільці) Т. Кисілевського. Він по-батьківськи приймав (разом із своєю дружиною) знайомих і незнайомих мандрівників-вагабундів: давав їхнім натомленим ногам спочинок, а зголоднілим шлункам поживу. Подумати тільки: не одного літа тут ночувало одночасно й по двадцять туристів-прогульковців; набиралися сил для дальшої мандрівки. І до всіх цих, переважно

незнайомих людей, – і не тільки українців, а й поляків, німців, – господар виявляв однакову гостинність, переймався їхніми клопотами. Бувало, турист відпочиває, а господар несе його порвані під час подорожі черевики до шевця, щоб полагодити (поремонтувати) їх.

Таким був довголітній директор школи Теофіль Кисілевський, якого ласкаво називали Дзядзьо. Сорок три роки він директорував у Жаб'юму під Говерлою, покинувши білий світ на 87 році життя – 1937р., 6 травня. Залишив сотні учнів, яких навчав шанувати землю рідну, свою культуру, свій народ. Чимало з них пішли в українські січові стрільці, брали участь у антишляхетському повстанні, що вибухнуло в цьому краї на початку 20-х років.

Виявлений нами документ – «Пропам'ятна книга туристів, які гостили в домі» б[лаженної] п[ам'яті] Теофіля Кисілевського – управителя народної школи в Жаб'є-Ільці повіту Косівського [від року 1904 до року 1932] – важливий документ до історії і культури Гуцульщини, розвитку школи і просвіти в цьому краю, який засвідчує зародження і поширення туристики, що у післявоєнний час на цьому терені набрала організованих форм, патріотично-національного характеру. Маю на увазі «Пласт», «Луг» та інші спортивні товариства, з якими пов'язаний молодіжний рух. На Прикарпатті вже у 80-х роках минулого століття зародилася ідея мандрівок по рідному краю, через Львів-Карпати пролягла мандрівка студентської молоді, зорганізованої І. Франком 1884 р., згодом коломийська студентська молодь на чолі з Іваном Плешканом, автором написаної з цієї нагоди пісні «Раз-два, вперед, хлопці, ми мандрівники», вирушили в похід у гуцульські гори. Причому це були не просто мандри, а продумані культурно-освітні заходи з виразною політично-патріотичною основою. Згадана книжка записів відбиває як групові, так і індивідуальні походи в зелені Карпати до заповітної мети всіх мандрівників – Говерли, де “верхи гір сягають зір”.

«Пропам'ятну книгу», що зберігалася в Т. Кисілевського, після його смерті, син Юліян Кисілевський – греко-католицький священик у селі Хлібичині – передав на зберігання до музею Гуцульського народного мистецтва ім. Йосафата Кобринського. Згодом стало небезпечним зберігати згадану книгу в державному архіві, і її передали на сховок родині, у якої вона – досі недосліджена, нерозшифрована – перебувала тяжкі часи. Вивчення численних записів, стислих, лаконічних, і розлогих, з поданням маршрутів, переживань мандрівників-туристів, різних пригод подорожуючих, з докладною паспортизацією маршрутів, з вказівкою адрес тих, хто забрів у Карпати, з розкриттям їхніх думок і почуттів дає змогу констатувати: українські Карпати з Говерлою – найвищою точкою Гуцульщини – гартували не лише тіло, а й дух підростаючого покоління, і не лише його. Вони були одним з національно-патріотичних чинників, які об'єднували українських туристів з різних частин України, давали силу й натхнення, радували серце і душу своїм

легендарним минулим, животворящою красою – сонячними полонинами, стрімкими потоками, лісами-пралісами, сердечністю мешканців Верховини – гуцулів.

За розлогим столом, на якому стоїть перше видання твору С. Вінченца «На високій полонині» (1936), перевидання капітального твору В. Шухевича «Гуцульщина» (появився у світ тільки перший том), німецькомовна монографія Р. Кайдля «Гуцули», перегортаю «Пропам'ятну книгу», що гуртом творилася в Жаб'юму з ініціативи директора школи Т. Кисілевського багато десятиліть тому за участю всіх туристів, які, потрапивши сюди, на Черемош, в гостинну оселю освітянина-патріота, не могли не залишити в ній часточку своєї душі.

Боже ж мій! Скільки тут записів, подяк за щирю гостину, скільки зізнань у любові до карпатських верховин і низин! Звичайно, мене цікавлять насамперед імена відомих діячів культури і науки. В очах майорять сотні і сотні підписів – з поясненнями тих, хто тут був і без них, записів, що зливаються в один похвальний гімн на честь господарів. Видно, що тут уміли приймати гостей, пошанувати тих, хто переступив поріг учи-тельської обителі. Перечитую один раз, другий і третій, перевіряю, чи точно відновив записи-автографи. І радіуюсь – стільки імен заслужених, поважних письменників, учених, політичних діячів вдалося виявити.

Одним з перших у книжці гостей записався студент філософії Московського університету, уродженець Полтавщини, майбутній політичний діяч, історик Дмитро Дорошенко. – 7 серпня 1904р. він разом зі своїми колегами з Києва і Тернополя Димком Добрянським та Юліаном Ситником у супроводі О. Волянського з Криворіні побували в Жаб'юму, гостювали в оселі Т. Кисілевського. Того ж року тут залишили свої автографи лікар з Коломиї, знайомий І. Франка і В. Стефаніка – В. Кобринський, письменник А. Крушельницький з родиною (з дворічним синком Іваном). У наступному році відпочивали в гуцульському селі над Черемошем той же А. Крушельницький з дружиною та Олена Гнатюкова зі Львова, десятки інших людей. Під 1907 р. знаходимо такий запис “Прогулка 12-ти ак[адеміками] хору «Бандурист» через Ворохту-Говерлу-Шпиці-Гаджіку по чотиродневній ході прибула до Жаб'юго. Тутки прийняв нас вельми щиро вп.п. Кисілевський, за що йому ось тут щиро дякуємо. Жаб'є, 8.VII. 1907”.

Того ж літа вклонилися директорів народної школи мандрівники з Великої України, серед них відомий адвокат, засновник Революційної української партії М. Міхновський. Від імені туристів з Наддніпрянщини залишив такий запис: “27. VII 1907 року по важкій подорожі з пригодами на жидівській фірі тішився ласкою й гостинністю високоповажаного пана професора, з подивом оглядав його працю на користь місцевої культури і завзято бавився в круглі з молодіжжю по добрім уже

відпочинку вдячний турист з Харкова (Україна Слобідська) Микола Міхновський”.

Під цим днем висловив подяку Т. Кисілевському і “вельми вдячний лікар ветеринарний з Харкова” О. Степаненко. Серед відвідувачів Т. Кисілевського був і талановитий художник Фотій Красицький з Києва (запис 29. VII. 1907), тоді ще учень, професор української гімназії в Перемишлі – Северин Зарицький. Він подав маршрут своїх мандрів: “Дня 16 серпня відбули ми прогульку з Ворохти через Кострицьке... до Жаб’я та знайшли відтак вельми гостинний приют у домі високоповажаного панства Кисілевських, за що їм от сим сердечну подяку складаємо” (1907). Знаходили гостинний затишок у Жаб’юму і туристи, які мали притулок у недалекій Криворівні. Так, група “літників-прогульковців” з Криворівні, серед них і Роман Завадович, якому І. Франко, відпочиваючи в цьому селі, диктував деякі свої твори, залишив запис 19. VII. 1907р.

Інколи серед багатьох незнайомих імен зустрічаєш у «Пропам’ятній книзі» імена такі, що багато говорять, викликають давно забуті враження. Так, під 27 серпня 1907 року серед інших відвідувачів Т. Кисілевського значиться Олеся Моклович, рідна сестра матері моєї дружини. Скільки-то я наслухався оповідей про Л. Моклович, яка 1914 р. була вивезена в Росію, за українство сиділа в царській тюрмі, вирвавшись з якої в час революції. Згодом вона повернулася на Гуцульщину, була вчителькою в селі Жаб’є-Ільці. Малювала – кілька її картин є в моїй колекції, до речі, серед них і школа.

Українські Карпати важко собі уявити без слобожанина Гната Хоткевича: тут він тривалий час жив, zorganizував свій «Гуцульський театр», написав цілу збірку новел, повістей і драм з гуцульського життя. 31 серпня 1907 року разом з Наталею Хоткевич він був у гостях у Т. Кисілевського, записав у книзі вражень такі слова: “З великою приємністю згадую миле знайомство і кілька хвилин, проведених в хаті”.

Урядовець з Буковини Альфред Будзиновський подав маршрут, яким він пройшов упродовж днів пішого переходу від Берегомету “через горби Шудрин, Максимець, Валинарку і Чорну Гору” до “потому Дзембронка у Дземброню, а звідти через Степанський грунь до устя потоку Бистрець у Чорний Черемош в Жаб’ю, де в домі панства Кисілевських знайшли дуже прихильний приют і відпочинок, за що складаємо отсим нашим господарям сердечну подяку. Жаб’є, 18. VIII. 1908р.”.

Заблукав у гори, відвідав гостинних господарів у селі під Говерлою і вчитель з Катеринослава Юрій Симотюк, а також молодий письменник з Буковини Данило Харов’юк, художник В. Розвадовський і великий гурт туристів, об’єднаних у товаристві вищих шкіл у Львові «Основа» (1909). Під рубрикою “Прогулька в Гаджину 4. VIII. 1909”, під якою стоять імена членів родини священника Стефановича з Кут, де

не раз бував І. Франко, звертає на себе увагу вірш на мотив народної пісні:

*А звідси гора,
І звідти гора,
Межи тими гороньками
Є школа нова.
Хто іде долів,
Чи іде горі,
Той бо школи не минає,
Ні газдів її.
Простибіг за хату,
Простибіг за хліб,
А Вам, газдо з газдинею,
На многая літ!*

Знаходили шляхи до директора школи і доцент (пізніше професор) О. Колесса, і “сіоніст д-р. Артур Малер”, і посол-радикал, селянин з Купчинець на Поділлі Павло Думка, “всі обмоклі до останнього рубця”, “голодні як вовки” – і знаходили в гостинних господарів сердечну теплоту.

Рік 1911, незважаючи на січневі морози, відкрили “бродяги-рахмани” Гриць Гарматів, що збирав зразки гуцульського мистецтва, приятелював з М. Коцюбинським, коли той відпочивав у Криворівні, з Г. Хоткевичем, М. Кузьмак, Михайло Вахнюк (односелець Василя Стефаника, вчитель, пізніше депутат до польського сейму від української радикальної партії, радянський політв’язень...). Бували в оселі жаб’ївського директора і лікар д-р Яків Невестюк, який майже рік відсидів у російській тюрмі за перевезення через кордон в Росію нелегальної української літератури. “Нині булисьмо у Дзядзя” – підписався він у книзі відвідувачів 18. VII. 1911 року. Перебуваючи в гуцульському краї тривалий час, лікарюючи тут, він, Я. Невестюк, багато корисного зробив для пропаганди медичних знань.

З різних країв стелилася дорога в Карпати, а майже всі вони йшли через оселю Т. Кисілевського; кожен, хто відвідав її – здалека чи зблизька – вважав за свій обов’язок залишити в книзі вражень щирі слова подяки. Тут вписали слова вдячності вчитель зі Станіслава (тепер Івано-Франківськ) Б. Заклинський, студент Харківського технологічного інституту Павло Мокроус, студенти-спортсмени, учасники прогулки “українські заколесники” (тобто велосипедисти), священник Євген Турула (більше відомий як композитор, музичний діяч), поет Володимир Павлусевич, педагог-видавець Микола Матвійчук і сотні інших. Звичайно, треба вміти читати найрізноманітніші почерки, щоб вгадати багато імен, розшифрувати скорочення, ініціали. Скажімо, під закарлючкою-ініціалом Б.Л. прочитати прізвище Богдана Лепкого (запис від

15. VII. 1913 року) тут вміщено одну строфу з його вірша «Наші гори» (цикл «В Розтоках»):

*Гей, чудові наші гори,
Гей, чудова сторона,
Відживає серце хворе,
Обновляється душа!*

і підпис: Жаб'є-Ільця. Отож, подорожуючи Карпатами, не обминув гостинної господині Кисілевських і великий український лірик з Кракова.

Бували й такі випадки, коли туристи-прогульковці не заставали газди-господаря дома, як це сталося 2. XI. 1913 р. з М. Вахнюком та його товаришами, і вони зафіксували свій стан у такому чотиривірші:

*Ой зійшлися всі рахмани.
До одної хати,
Не застали газди дома –
Стали газдувати,
тобто самі давати собі раду, гоститися.*

Не раз збирався в Жаб'ю у Т. Кисілевського з'їзд родини, як то було 1914р. напередодні Першої світової війни, коли прибув Лев Кисілевський, Софія Кисілевська, Олена Кисілевська (відома громадсько-культурна діячка, письменниця, а згодом редакторка жіночих видань) та інші. Тоді в альбомі з'явився спеціальний запис, прикрашений заголовною художньою літерою.

Гортаючи сторінки книги вражень, вдивляючись у сотні почерків, я очима шукав знайомого почерку І. Франка, який літом майже кожного року відпочивав у недалекій Криворівні, був він тут і на початку Першої світової війни. І от під 27 липня 1914 р. мої очі впізнають почерк І. Франка, який вже тоді не міг писати правою рукою, але тут поставив свій підпис: д-р. Франко – німецькою мовою під сентенцією, наведеною по-англійськи. У перекладі вона звучить так: “Це було останнє перебування І. Франка в Криворівні і Жаб'йому”. Згодом він виїхав до Львова, а звідти пішов у засвіти в супроводі численної оповитої смутком громадськості, українського січового стрілецтва, яке озброєне не лише рушницями, а й його національно-визвольними ідеями, ішло в бій за вільну Україну.

Через Жаб'є пролягав один із шляхів новобранців, мобілізованих на Першу світову війну. Тривожні часи позначилися і на складі відвідувачів оселі над Черемошем. Але не гасла надія на повернення додому тих, хто ішов на війну, емігрував почерез Карпати на Угорщину: “Покидаємо рідні сторони з тою повною вірою, що вертатимемо і побачимося як виконавці Заповіту Тараса у вольній, оновленій Україні”. Під цими словами підписи родини Павла Банаха, трохи нижче зафіксовані імена Ірини, Лесі та Олени Гнатюк – членів родини В. Гнатюка, стрільця Гандзі Дмитерко, а через дві сторінки гуртовий запис українських січових стрільців, що перебували на марші (запис 25.VI.1915р.).

Милою несподіванкою для мене було виявлення на прикінцевих сторінках «Пропам'ятної книги» записів односельців-рожнівчан, які прямували через Жаб'є і гостювали в Т. Кисілевського до загонів «Українські січові стрільці»: Сави Никифоряка – учителя академічної гімназії у Львові, Василя Пилип'юка – абсолювента-правника (запис 13 червня 1915 р.), цілої групи стрільців з Рожнова і сусідньої новоселиці – Михайла Гуцуляка. Який пізніше був викладачем гімназії, Василя Юраха, Степана Никифоряка, Тимофія Мацка, Петра Сахра та інших (запис 17 липня 1915 р.). Серед записів цього періоду зустрічаються фрагменти пісень січових стрільців («Маширують наші добровольці на кривавий тан / Визволяти братів-українців з московських кайдан»), рядки з віршів О. М[аковей] (поезія «Де ж-то подівся господар хати»).

За часів Західноукраїнської Народної Республіки 1919 р. тут зупинялися член Української Національної Ради д-р. Кирило Трильовський, який залишив такий запис: «Третій тиждень свобідної Української Держави; що принесе будучність – не знаємо, однак віримо: «Ще не вмерла і не вмере» (це заключні слова з поеми І. Франка «Великі роковини»).

У 20-ті роки гостями оселі над Черемошем стають як і туристи попередніх десятиліть, які йдуть, посивілі, місцями молодечих мандрівок, так і нове покоління, яке прагне змужніти фізично, збагатитися духовно на Гуцульщині, що опинилася, як інші західноукраїнські землі, під зверхністю пілсудчиків. Залишали свій запис у книзі вражень Теофіл Окуневський – політик і громадсько-культурний діяч – та його сестра, піаністка Ольга Окуневська – учениця М. Лисенка в Києві. Відвідують оселю родичі Т. Окуневського, його приятелі з довколишніх міст і сіл, зокрема вчителі. У записах знову звучать слова подяки, надія ще не раз побувати у цьому закутку, погостювати в родині Кисілевських. Знову тут, як дома, почувують себе прогульковці з Криворівні, Буркута – В. Кобринський з Коломиї; Оля, Марія, Зеня Гоянюки, Олена Кисілевська, родина Григорцівих та багато інших. Роман Цегельський зі Львова ставить свій підпис під віршем-присвятою оселі і її господарям під Чорногорою, використовуючи вірш «Там, де Чорногора сумно угрів край вітає» поета Казаклинського:

*Там, де Чорногора сумно
з боку визирає,
Там, де Ільця з Черемошем
Водицю зливає, –
Там чарівний куток Жаб'я
Д'горі притулився,
В ньому любий вуйцьо
З ріднею вселився...*

На сторінці 118 «Пропам'ятної книги» під 1927 роком знаходимо кілька цікавих записів-мандрівників, які йшли на гору Піп Іван, Шибене

і Буркут, або вертали з Чорногори. Серед них Осип, Ольга і Марія Роздольські. Зауважу, що Осип відомий етнограф і фольклорист, перекладач драм Лесі Українки, новел В. Стефаніка німецькою мовою. “Щиро дякуємо високоповажаному панові директорові Кисілевському і високоповажаній пані за мило перебуті в їх домі вакації, найкращі, які ми коли-небудь перебували. Дай, Боже, зустрітиса за рік у Ваших гостинних порогах” – такий запис залишили в книзі.

Життя в оселі повнилося туристами і наступні роки розголос про незвичайну оселю у Жаб’йому над Черемошем, де радо приймають туристів, обдаровують їх гостинністю, поширювався не тільки серед українців, а й серед поляків, які почали їхати в Карпати. Постійно літом і восени тут бувають близькі Т. Кисілевського, зокрема родина Гоянюків, яка 11.IX. 1928 р. записує: “Мається коло себе щироправдивих людей. Які зустрічаються хіба в таких чудових закутинах, як Жаб’є, де постійно можна прислухатися до легенького шуму лісів під акомпанемент бурхливого Черемошу, широко відкриваються галереї образів не знаменитих малярів, а божественної природи. Жаль мені – і сумно мені, як звичайно, за всім, що гарне і добре. Але на те нема ради. Треба йти добиватися свого, бо “лиш боротись – значить жить”” (з вірша І. Франка «Vivere memento»).

Група молодих туристів з-під Болехова через верхи Яворина, Щавна, Сивулі, Довбушанки, Синяка, пасмо Чорногори від Говерли до Попа Івана, а далі – вздовж Черемоша добралися до розлогого притулку “опікуна нашої туристики” – Т. Кисілевського і тут відпочили. У дорозі не зустріли жодного притулку для туристів; “вітер чесав нас, дощ мив, природа стелила нам” – занотували. 22.VIII. 1929 р.; забрів у Жаб’є син Івана Франка – вчитель коломийської гімназії – Петро Франко (він був добрим спортсменом). Залишив такий слід у «Пропам’ятній книзі»: “Прегарно відпочив, безмежно зобов’язаний високоповажаному пану директорові за гостину”.

Неодноразово набиралася сили в туристських походах, слухав спів Черемоша Ярослав Чиж, що побачив багато країн, а на більше був зачарований Гуцульщиною. 28. VIII. 1929 р. він записав свої враження від зустрічей і розмов з гоподарем хати: “Вже п’ятий раз протягом двадцяти років вписуюсь у цю книгу. Звідки не приїздив би – з Мазурщини, Чехії, зі Львова чи з війни, чи як тепер зі Сполучених держав Америки – все нахожу ту саму гостинність і відходжу з тим самим бажанням вернути сюди ще раз. Причина того бажання – це дідо Кисілевський – патріарх української туристики по Чорногорі. Тому й тепер від серця бажаю йому здоров’я і многих, многих літ – щоб було до кого вертати. Ярослав Чиж, редактор «Народної волі». Скрантон. Па, США”.

Мали якусь невловиму силу, незбагненний чар довоколишня природа, тутешній люд, які манили до себе туристів з різних частин України. Великим благородством душі, щедрою гостинністю привертав до себе

господар оселі, довголітній директор школи Теофіль Кисілевський. Кожен, хто побував у цих краях, відчув приязність цієї оселі, прагнув знову і знову відпочити, набратися нових сил над Черемошем у Жаб'ю.

Тут знаходили притулок визначні діячі української культури: письменники, художники, політичні діячі, втікачі з царської Росії – учасники революції 1905-1907 рр. Тут, вирушаючи “піднімати червону калину”, зупинялися українські січові стрільці, радилися над долею народу члени уряду Західноукраїнської Народної Республіки; тут збиралися на тиху розмову ті, хто не мирився з польсько-шляхетською займанщиною. Мінялися часи, але не змінювалася доброзичлива, національно-патріотична атмосфера, що панувала у будинку над Черемошем. “По 11 літах я знову в Жаб'ю, – записав 9 серпня 1930 р. учитель Богдан Заклинський. – Пригадую собі все від 1911 року до 1916. Споминаю 1919 рік – українську державу й румунську окупацію... Скільки змінилося від того часу... Тільки не змінилася шановна родина панства Кисілевських у своїй працьовитості та доброзичливості. Споминаємо усіх знайомих, любуємося красним видом, запахом квітника та овочами в саду. “Черемоше, ти пливи, тільки шкоди не роби”. Кожне щастя триває коротко, так і мій побут у Жаб'ю”.

Останні записи у «Пропам'ятній книзі» зроблені у вересні 1930 року.

Очевидно, була ще й друга книга за наступні роки, бо тяжко повірити, що вона не велася до останніх днів життя Т. Кисілевського. Тим більше, що відомо: туристична база відпочинку тут була і пізніше. Мандрівка слідами гірських походів першої української народної відпочинкової станиці у Карпатах дає підставу твердити, що «Пропам'ятна книга», розглянута в цьому документальному нарисі, має важливе історико-культурне значення, заслуговує на перевидання, а Теофіль Кисілевській і його оселя над Черемошем увіковічення.

Стаття надійшла до редакційної колегії 10.08.2009 р.

Рекомендовано до друку докт.філол.наук, професором Хоробом С.І., докт.філол.наук, професором Погребенником В.Ф. (Київ)

**"VERHOVINO, YOU ARE OUR LIGHT..."
(THOUSAND AUTOGRAPHS, AMONG THEM QUITE A BIT
UNIQUE, IN ONE HANDWRITTEN BOOK)**

F. G. Pogrebennyk (1923-1999)

Laureate of the State Prime of T. G. Shevchenko

In the article the question is the autographs of prominent figures of science and culture, collected in the «Memory book of tourists which were the guest of in the house» of Teofily Kisilevsky – manager of folk school in Gab'e-Iltsi on Kosiv region (in 1904-1932).

Key words: *autographs of Ukrainian cultural workers, writers, artists, politicians.*